

Kultūras ministrija

Latvijas Arhitektūras stratēģija 2022 – 2027

Augstas kvalitātes arhitektūra un dzīves vide

Izstrādātājs:
Nacionālā arhitektūras padome

Apstiprināts:
Nacionālajā arhitektūras padomē 2022.gada maijā

LATVIJAS ARHITEKTŪRAS STRATĒGIJA

2022-2027

AUGSTAS KVALITĀTES ARHITEKTŪRA UN DZĪVES VIDE

---

1. Kopsavilkums

Arhitektūras stratēģija 2022.–2027. gadam (turpmāk tekstā – stratēģija) ir vidēja termiņa plānošanas un sabiedrības informēšanas dokuments, kas ietver jaunus mērķus valsts politikai arhitektūras un dzīves vides veidošanas jomā, kā arī iezīmē rīcības plānu šīs politikas īstenošanai.

Stratēģija uzsvēr arhitektūras lomu valsts identitātes, kultūras un labklājības veidošanā, tās ietekmi uz ekonomiku, vidi, klimatu un sabiedrības dažādo kopienu dzīves apstākļiem.

Stratēģija stiprina visaptverošu pieeju arhitektūrai un tās lomai dzīves vides veidošanā. Stratēģijas centrā ir cilvēks, viņa tiesības un atbildība dzīvot labvēlīgā vidē ar kultūras, sociālo, ekonomisko un dabas ilgtspēju, rūpēs par esošajām un nākamajām paaudzēm.

Arhitektūras stratēģija iezīmē ietvaru arhitektūras jomas attīstībai, nosakot mērķi, galvenos uzdevumus un rīcības augstas kvalitātes dzīves vides veidošanai, kas savukārt sekmētu Davosas deklarācijā noteiktās būvkultūras koncepcijas un Jaunā Eiropas *Bauhaus* vērtību iedzīvināšanu.

Stratēģijas centrā ir cilvēks un viņa dzīves vide, būvkultūra, klimats.

Stratēģija uzsvēr nepieciešamību un iespēju ar arhitektūras un telpiskās vides veidošanas līdzekļiem radīt un pārvaldīt ilgtspējīgu, augstas kvalitātes dzīves vidi un kultūrainavu, līdzsvarojot sabiedrības labklājības, vides un ekonomiskās attīstības intereses.

Stratēģijas mērķis ir radīt nosacījumus un iespējas īstenot augstas kvalitātes būvkultūru, kas veido dzīves vidi, rada ekonomisko vērtību un ir līdzsvarā ar vidi un klimatu, stiprina sociālo saliedētību un nacionālo drošību, labklājību un vairo dzīvesprieku, sekmē plaukstošu un daudzveidīgu apkaimju veidošanos.

Īstenotās stratēģijas ieguvumi:

- **augstas kvalitātes arhitektoniski telpiskā vide,**
- **efektīva valsts pārvaldes, pašvaldību un starpnozaru sadarbība,**
- **augsti profesionāli un atbildīgi arhitektūras jomas speciālisti,**
- **zinoša, aktīva un līdzdarboties gatava sabiedrība.**

2. Arhitektūras jēdziens stratēģijas kontekstā

Arhitektūra un ainavu arhitektūra veido kultūrtelpu un infrastruktūru nacionālo politiku īstenošanai, sekmē sabiedrības labklājību, valsts izaugsmi un starptautisko atpazīstamību. Arhitektūra un ainavu arhitektūra veido vidi visaptveroši – dažādos laika un telpas mērogos – no telpiskās plānošanas, kultūrainavu plānošanas, pilsētplānošanas, kvartālu plānošanas, infrastruktūras, dabas sistēmām līdz atsevišķām būvēm un to ārējam un iekšējam veidolam.

Stratēģijas kontekstā arhitektūra un ainavu arhitektūra ietver visus cilvēka dzīves vidi veidojošos faktorus: pilsētu, lauku un dabas vidi, transporta, ekonomikas, izglītības, kultūras, tūrisma, sporta, labklājības un dabas infrastruktūru. Tās kontekstā vienlīdz svarīgi ir estētiskie, ekonomiskie, funkcionālie, sociālie un ekoloģiskie aspekti.

Arhitektūras stratēģija uzsver:

- zināšanu un inovāciju radīšanu un pielietošana (arhitekti un ainavu arhitekti ir speciālisti, kuru kompetence ir jāizmanto plašāk);
- kultūras mantojuma – materiālā un nemateriālā – saglabāšanu un pilnvērtīgu izmantošanu;
- racionālu vides, materiālo, intelektuālo un radošo resursu izmantošanu un apriti;
- klimatnoturīgas ainavu, ekosistēmu un bioloģisko daudzveidību sekmējošas arhitektoniski telpiskās dzīves vides veidošanas nozīmi;
- līdzdalību ekonomiskajā izaugsmē (kvalitatīva arhitektūra, darba un dzīves vide ir atbalsts un ilgtspējīgs ieguldījums uzņēmējdarbībai, ražošanai, investīcijām);
- kopradi – augstas kvalitātes būv kultūru rada sabiedrība kopā ar valsts, pašvaldību un privātā sektora pasūtītāju, politiķiem, arhitektiem, ainavu arhitektiem un citu nozaru speciālistiem.
- līdzdalību dažādu sociālo grupu un kopienu integrācijā, stimulējot vietas piederības sajūtu un apziņu (ja ir kvalitatīva arhitektūra un dzīves vide, veidojas piederības sajūta, atgriežas ārzemēs dzīvojošie, ierodas augstāka līmeņa speciālisti);
- iekļaujošas, pieejamas, pienācīgas, pievilcīgas dzīves vides veidošanu, vairojot dzīvotspējīgu pilsētu un lauku vidi, mājokļus un publisko telpu;
- drošas dzīves vides veidošanu (personiskās un kolektīvās drošības, higiēnas, epidemioloģisko un citu sabiedrības veselības standartu ievērošanu);

- spēju adaptēties, mainīt funkciju (klimata, politiskās, sociālās un ekonomiskās pārmaiņas, pandēmijas, drošības situācija reģionā un citi iepriekš neparedzami apstākļi).

3. Pamatojums stratēģijas ieviešanai un stratēģijas satura konteksts

3.1. Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē (Latvijas Republikas Satversmes, spēkā no 07.11.1922., 115. punkts). Augstas kvalitātes arhitektūra un dzīves vide ir nepieciešama, lai nodrošinātu ikviena pamattiesības dzīvot labvēlīgā vidē, atbildību un rūpes par esošajām un nākamajām paaudzēm, vidi un dabu, kā to paredz Latvijas Republikas Satversme.

3.2. Ārējās ietekmes, pārmaiņas un jaunu rīcību pieprasītie faktori.

- Arhitektūras un dzīves vides kvalitātes pasliktināšanās (nevienlīdzība starp elitāriem projektiem un ikdienas dzīves vidi);
- Apdraudējums arhitektūras mantojuma un kultūrainavas saglabāšanai;
- Sociālās nevienlīdzība - kvalitatīvu un visiem pieejamu mājokļu trūkums (EK 2020. gada ziņojums, kurā uzslavēta Latvijas izaugsme, taču norādīts arī kritiskais [Eiropā sliktākais] stāvoklis mājokļu pieejamības ziņā);
- Stihiska urbanizācijas un nelabvēlīga demogrāfiskā situācija (cilvēku koncentrēšanās lielākajās pilsētās un ap tām, iedzīvotāju skaita samazināšanās);
- Prasība pēc ilgtspējīgas, drošas, klimatnoturīgas, ainavu, ekosistēmu un bioloģisko daudzveidību sekmējošas, resursu ziņā efektīvākas un pilnīgākas aprites ekonomikas;
- Globālie procesi, ārējie drošības apdraudējumi, dinamiski, pēkšņi notikumi, kas pieprasa elastību un ātrus risinājumus (drošības situācija reģionā, Krievijas agresija Ukrainā un bēgļu krīze, Covid-19 pandēmijas krīze);
- Sabiedrības aktivizēšanās un līdzdalība arhitektūras, ainavu arhitektūras un pilsētvides, vides aizsardzības un klimata jautājumos, kara bēgļu uzņemšana un izmitināšana – sabiedrība ir pamodusies, vairs negaida, iniciē pārmaiņas un rīkojas. Veidojas jauns pieprasījums pēc dzīvojamām telpām, lai tās pielāgotu bēgļu uzņemšanai un izmitināšanai. Vietās, kur aktivizējas sabiedrība, novērojama augstāka arhitektūras un dzīves vides kvalitāte;

- Jaunas tehnoloģijas, inovatīvas pieejas un reformas citās jomās, piemēram, izglītībā, kas nes līdzī izmaiņas skolu un izglītības iestāžu arhitektūrā un publiskajā ārtelpā;
- Reģionu attīstība, atvēršanās un jaunu lokālo arhitektūras, publiskās ārtelpas un dzīves vides kvalitātes standartu ieviešana. Reģionālās vietrades veidošanās Kuldīgā, Cēsīs, Liepājā, Dobelē, Rīgas apkaimēs un citviet;
- Nepieciešamība pilnveidot arhitektu un ainavas arhitektu prasmes pārstāvēt sabiedrības intereses un profesionāli rīkot koprades procesu;
- Digitalizācija mākslīgais intelekts, virtuālā realitāte, lielle dati – jauni veidi, kā tiek radīta, pārvaldīta, pēfīta un dokumentēta arhitektūra un kultūrainava.

3.3. Mūsdienu cilvēka vajadzības

- Kvalitatīvs, pienācīgs un dažādiem sabiedrības slāņiem finansiāli pieejams mājoklis;
- darbs un ienākumi (iespēja strādāt un gūt ienākumus, jaunu darbavietu radīšana, darba sasniedzamība, darba vides kvalitāte, iespēja strādāt attālināti, elastīga darba organizēšana);
- sasniedzamība un mobilitāte, piekļuve darbam, izglītībai, informācijai (radio, TV, sakariem, internetam), kultūrai, sportam (ērta pārvietošanās ar kājām, velosipēdu, publisko transportu lokālā un reģionālā līmenī);
- tīra, veselīga, daudzveidīga un pievilcīga apkārtējā dabas vide (viegli sasniedzama atpūta svaigā gaisā ielās, parkos, dārzos, mežā un pie ūdeņiem);
- droša, sociālā vide, kas nerada trauksmi un bailes;
- iespēja baudīt un lietot dabas, ainavas un arhitektūras mantojumu;
- pieejami kvalitatīvi sociālie pakalpojumi, tajā skaitā izglītība, kultūra, veselības aprūpe;
- vēlme būt piederīgam, iespēja piedalīties sabiedriskajos un ekonomiskajos procesos, tajā skaitā arhitektūras un dzīves vides veidošanas procesā;

- ātri un efektīvi sakari, ērta digitālo pakalpojumu pieejamība.

3.4. Saistība ar nacionālajiem un starptautiskajiem plānošanas un nodomu dokumentiem.

- Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija (LIAS 2030), spēkā no 06.10.2010;
- Nacionālais attīstības plāns 2021–2027 (NAP2017), spēkā no 02.07.2020.;
- Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam, spēkā no 04.09.2020.;
- Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2022–2027 “Kultūrvalsts”;
- Arhitektūras likums, sagatavošanās;
- Eiropas Padomes Ainavu konvencija, 2000.;
- Davosas alianses 2023 dokumenti (sagatavošanā);
- Eiropas Zaļais kurss, pirmo reizi prezentēts 11.12.2019.;
- Renovācijas vilnis (viens no Eiropas Zaļā kursa stratēģijām), publicēta 14.10.2020.;
- Jaunais Eiropas Bauhaus (viens no Eiropas Zaļā kursa projektiem – ekonomikas un kultūras stratēģiskā iniciatīva Eiropai, kas ietver dizainu, ilgtspējību un investīcijas, materializē Eiropas zaļo kursu un veido estētiku zaļās pārvaldes mērķiem), pirmo reizi pieminēts 16.09.2020. Eiropas Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas runā par stāvokli Eiropas Savienībā, iezīmējot kursu izklūšanai no koronavīrusa krīzes un virzībai uz nākotni;
- Jaunā Leipcigas harta par taisnīgu, zaļu un produktīvu pilsētu, pieņemta 30.11.2020.

3.5. Arhitektūras un dzīves vides kvalitātes veidotāji Latvijā.

Arhitektūras un dzīves vides kvalitātes veidojošie faktori ir valsts pārvaldes, nozaru, instrumentu un atbildību kopums, veidojot integrētu nozaru politiku. Līdzās Kultūras ministrijai kā vadošajai nozares ministrijai un atbildīgajai par arhitektūru, ainavu arhitektūru un kultūras mantojuma pārvaldi, būtiska loma ir par būvniecību, mājokļu politiku un enerģētiku (energoefektivitāti) atbildīgajai Ekonomikas ministrijai, par publisko iepirkumu atbildīgajai Finanšu

ministrijai, par teritoriju attīstības plānošanu, ainavu un ārtelpu aizsardzību un plānošanu, vides aizsardzību atbildīgajai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, par transporta politiku un mobilitāti atbildīgajai Satiksmes ministrijai, par lauku vides attīstību atbildīgajai Zemkopības ministrijai un par izglītību atbildīgajai Izglītības un zinātnes ministrijai.

Arhitektūras un dzīves vides veidošanā piedalās citas ar arhitektūru un dzīves vidi saistītās valsts un pašvaldību iestādes, arhitektu profesionālās radošās organizācijas, iedzīvotāju sabiedriskās organizācijas, kultūras un izglītības iestādes, mediji un viedokļu līderi.

Veicot profesionālo darbību, arhitektūras un dzīves vides veidošanā piedalās visdažādākajās jomās strādājošie arhitekti. Tie ir būvprojektēšanā, pilsētplānošanā, ainavu un telpiskās attīstības plānošanā, valsts un pašvaldības institūcijās, izglītības, zinātniski pētnieciskajā darbā, mediju un citās ar vides veidošanu saistītās jomās strādājošie speciālisti.

4. Uzdevumi un rīcības

Stratēģijas mērķis ir radīt nosacījumus un iespējas īstenot augstas kvalitātes būv kultūru, kas veido dzīves vidi, rada ekonomisko vērtību un ir līdzsvarā ar vidi un klimatu, stiprina nacionālo drošību un sociālo saliedētību, labklājību un vairo dzīvesprieku, sekmē plaukstošu un daudzveidīgu apkaimju veidošanos.	
Uzdevumi	Rīcības
4.1. Veidot augstas kvalitātes arhitektoniski telpisko vidi.	<ul style="list-style-type: none"> • Izstrādāt nacionālas, reģionālas un lokālas nozīmes arhitektoniskās kvalitātes kritērijus, kas ir izmantojami ilgspējīgas arhitektūras un dzīves vides (ieceru, projektu, iesāktu un pabeigtu darbu) vērtēšanā, apspriešanā, saskaņošanā un sabiedrības informēšanā. • Palielināt arhitektūras, ainavu arhitektūras un pilsētplānošanas konkursu skaitu un izveidot labās prakses vadlīnijas konkursu organizēšanā, nolikuma un žūrijas izveidē, dalībnieku piesaistē un izvērtēšanā, pielietot izstrādātos arhitektoniskās kvalitātes kritērijus. • Veikt pētījumus un izstrādāt speciālas arhitektoniskās kvalitātes uzlabošanas programmas īpaši problemātiskām vietām vai būvju tipiem. Piemēram, mikrorajoniem un 1950.–1980. gados būvētajām daudzstāvu daudzdzīvokļu mājām, vēsturiskajām skolu ēkām, lai tajās ne tikai uzlabotu energoefektivitātes prasības, bet radītu mūsdienu izglītības prasībām atbilstošu mācīšanās vidi. • Iesaistīties mājokļu politikas izstrādē un izstrādāt priekšlikumus mājokļu pieejamības uzlabošanai. • Rosināt un atbalstīt arhitektūras un ainavu arhitektūras konkursu rīkošanu valsts,

	<p>pašvaldības un ES fondu finansētajos projektos dažādās jomās, ieviešot un skaidrojot stratēģijas un Jaunā Eiropas <i>Bauhaus</i> vērtības.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktīvi iesaistīties un izstrādāt priekšlikumus nacionālas nozīmes būvju un to integrētas publiskās ārtelpas plānošanā un izveidē (Nacionālā akustiskā koncertzāle, Laikmetīgās mākslas muzejs, <i>Rail Baltica</i>, sabiedriskais transports, u.c.). • Veicināt kvalitatīvu publisko ārtelpu attīstību un dabas teritoriju īpatsvara palielināšanu (ūdensmalas, parki, apstādījumi), izmantot un popularizēt ilgtspējīgus, dabā balstītus risinājumus un inovācijas, tostarp dabas klātbūtnes vairošanai pilsētvidē. • Līdzdarboties vadlīniju izstrādē par kultūrainavas kvalitātes vērtēšanu, pārvaldību un ieguldījumu ietekmi uz kultūrainavu. • Veidot partnerības un aktīvi piedalīties ar arhitektūru, būvkultūru un būvēto vidi saistītos nacionāla un starptautiska līmeņa pasākumos, tīklojumos, darba grupās.
<p>4.2. Efektīva institūciju, starpnozaru sadarbība un sabiedrības iesaiste augstas kvalitātes būvētās vides veidošanas procesos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ar efektīvu politiku, valsts institūciju, arhitektu, ainavu arhitektu un nevalstisko organizāciju sadarbību un rīcību uzlabot saikni starp arhitektūras, ainavu arhitektūras un būvētās vides lietotāju un pasūtītāju, arhitektu, ainavu arhitektu un sabiedrību. • Pilnveidot un nostiprināt normatīvajā regulējumā arhitektūras un dzīves vides ekosistēmas daļbnieku struktūru. Definēt katra pienākumus un atbildības zonas. • Sadarbībā ar valsts institūcijām pilnveidot normatīvo regulējumu, izstrādāt standartus, vadlīnijas un procesa karti, kas ietver

	<p>nosacījumus un prasības augstas kvalitātes būv kultūras un ilgtspējīgas arhitektūras, kultūrainavas un dzīves vides radīšanai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veidojot sadarbības platformu būv kultūras principu popularizēšanā, aktīvi skaidrot sabiedrībā Davosas deklarācijas nostādnes un Jaunā Eiropas <i>Bauhaus</i> kustības idejas. • Aktīvi pārstāvēt sabiedrības intereses visos arhitektūras un telpiskās vides veidošanas projektos, kas tiek īstenoti par publiskajiem līdzekļiem. Skaidrot arhitektoniski telpiskās vides ietekmi uz vidi, klimatu, labbūtnību un kultūrainavu. • Rosināt, atbalstīt un sekmēt inovatīvu un ilgtspējīgu, augstas kvalitātes arhitektūras un dzīves vides projektu radīšanu un īstenošanu. Radīt apstākļus eksperimentiem, īstenojot pilotprojektus un testēt idejas. • Pilnvērtīgi izmantot arhitektu un ainavu arhitektu zināšanas un specializāciju dažādās jomās un palielināt arhitektūras jomas speciālistu skaitu un iesaisti nozīmīgos projektos. Palielināt arhitektūras jomas speciālistu skaitu valsts un pašvaldību institūcijās.
<p>4.3. Erudīti un zinoši arhitektūras speciālisti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veikt pētījumu, aktualizēt datus un sagatavot pārskatu par arhitektūras un ainavu arhitektūras nozari, arhitektūras un telpiskās vides veidošanas jomas speciālistiem. • Veidojot jaunas starpdisciplināras arhitektūras un ainavu arhitektūras studiju programmas. • Pilnveidojot dažāda līmeņa arhitektūras un ainavu arhitektūras speciālistu kvalifikāciju un specializāciju.

	<ul style="list-style-type: none"> • Veicināt pilnveidot arhitektu un ainavu arhitektu kompetences un vairo pieejamību kvalitatīvai profesionālai pilnveidei. • Radīt labvēlīgus nosacījumus arhitektūras speciālistu karjeras veidošanai visos valsts pārvaldes līmeņos un reģionu pašvaldībās, izglītot ierēdņus, speciālistus un ekspertus arhitektūras un ainavu arhitektūras jomā.
<p>4.4. Zinoša un lēmumu pieņemšanā iesaistīties protoša sabiedrība.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uzlabot sabiedrības arhitektūras prātību visās vecuma un sociālajās grupās. • Attīstīt un popularizēt sabiedrībā zināšanas par arhitektūru, ainavu arhitektūru un kultūrainavu, izmantojot visdažādākos informācijas izplatīšanas kanālus un veidus . • Uzkrāt informāciju par nozīmīgākajiem arhitektūras jomas projektiem un to autoriem. Veidot digitālu platformu par Latvijas izcilākajiem (tostarp jau aizgājušiem) arhitektiem un ainavu arhitektiem, viņu projektiem, publikācijām un nemateriālo mantojumu. • Veidot jaunas digitālās platformas. Piemēram, informatīvu vietni ar izziņas materiāliem, arhitektoniskās kvalitātes kritērijiem, veiksmes stāstiem, digitāliem rīkiem (testiem) sava projekta/ieceru izvērtēšanai u. tml. • Iniciēt, izstrādāt un atbalstīt arhitektūras un ainavu arhitektūras izglītības programmas vispārizglītojošās skolās un citās izglītības iestādēs, tostarp vidējās profesionāls izglītības iestādēs, profesionālās ievirzes un interešu izglītībā. Integrēt arhitektūras prātību esošajā kompetenču izglītībā un izglītot skolotājus. • Iniciēt, izstrādāt un atbalstīt arhitektūras un ainavu arhitektūras programmas muzejos un

	<p>citās kultūras iestādēs. Piemēram, koncertzālē vai bibliotēkā piedāvāt ne tikai pamata pakalpojumus, bet arī tematiskas arhitektūras ekskursijas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar izglītojošiem projektiem stimulēt kopradi un sabiedrības līdzdalību arhitektūras, dzīves vides un kultūrainavas plānošanas procesos. • Rīkot ekskursijas pilsētvidē, dabas un lauku kultūrainavā, atvērto durvju dienas arhitektūras objektos, arhitektūras un ainavu arhitektūras birojos, izstrādāt saturu digitālām ekskursijām.
--	---

5. Sasniedzamie rezultāti stratēģijas ieviešanas pirmajā posmā 2022.-2024.gadā

Rezultāts	Atbildīgie un iesaistītās institūcijas	Laika grafiks
5.1. Sadarbības tīkla veidošana valsts, pašvaldību institūcijās, profesionāļu vidē, nevalstiskajā sektorā ar mērķi īstenot vienotu pieeju arhitektūras un dzīves vides kvalitātes nodrošināšanā.	LAS, LAAA, Jaunā Eiropas Bauhaus Latvijas kontaktpunkts, NAP, KM	Regulāras aktivitātes – līdz 2024.gada decembrim .
5.2. Izstrādāti arhitektūras un dzīves vides kvalitātes novērtēšanas kritēriji (nacionālie). Davosas kvalitātes sistēmas kritēriju un Jaunā Eiropas Bauhaus (JEB) kritēriju iekļaušana Latvijas Arhitektūras gada balvas konkursā.	LAS, LAAA, Jaunā Eiropas Bauhaus Latvijas kontaktpunkts	Regulāras aktivitātes – līdz 2024.gada decembrim.
5.3. Izstrādāti vietējie (pilsētu, reģionu, piekrastes u.tml.) arhitektūras un dzīves vides kvalitātes kritēriji.	Pašvaldības	Līdz 2024.gada decembrim.
5.4. Pasākumi arhitektu un ainavu arhitektu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai.	LAS, LAAA	Regulāras lekcijas, semināri 2022., 2023.un 2024.gadā.
5.5. Arhitektūras informācijas centru darbība Rīgā un reģionos (fiziski - izmantojot esošo infrastruktūru: pašvaldību informācijas centrus, bibliotēkas, u.tml, un virtuāli (vēstkopas, tiešsaistes semināri, diskusijas).	LAS, pašvaldības, plānošanas reģioni, bibliotēkas, iniciatīvas reģionos, LNB – arhitektūras un dizaina lasītava, ceļojošais informācijas punkts.	Līdz 2024.gada decembrim.
5.6. Jaunā Eiropas Bauhaus Latvijas kontaktpunkta darbība.	LAS sadarbībā ar Kultūras ministriju	Kontaktpunkts uzsāk darbību 2022.gada martā un regulāra

		aktīva darbība 2023. un 2024.gadā.
5.7. Arhitektūras un ainavu arhitektūras speciālistu līdzdalība konsultatīvajās padomēs, ekspertu padomēs, arhitektūras metu konkursu žūrijās un iepirkumu komisijās.	LAS, LAAA, Rīgas dome, pašvaldības, JEB Latvijas kontaktpunkts. Latvijas Būvniecības padome, Nacionālā Arhitektūras padome, Rīgas vēsturiskā centra padome u.c. Dalība starptautiskās organizācijās ACE, UIA, IFLA Europe, Jaunā Eiropas <i>Bauhaus</i> nacionālo kontaktpunktu tīkls u.c.	Regulārs darbs 2022., 2023.un 2024.gadā.
5.8. Arhitektūras likumprojekta izstrāde un apstiprināšana Ministru kabinetā un Saeimā.	Kultūras ministrija, iesniegšana MK līdz 2023.gada jūlijam	Iesniegt MK -līdz 2023.gada jūlijam.

6. Stratēģijas ieviešana, atbildīgie, resursi, laiks un novērtējums.

Stratēģijas ieviešana ir jāsāk no 2022. gada pirmā ceturkšņa, mērķtiecīgi un atbildīgi izmantojot valsts un pašvaldību budžetā pieejamos līdzekļus, īpaši punktā 4.2 noteiktā mērķa "Efektīva institūciju sadarbība" sasniegšanai, kas paredz izpratni un vienošanos par augstas kvalitātes arhitektūras un dzīves vides nozīmi Nacionālajā attīstības plānā 2021–2027 noteikto mērķu (valsts kultūras, ekonomisko un sociālo mērķu) sasniegšanā.

Par stratēģijas ieviešanu ir atbildīga Kultūras ministrija sadarbībā ar nozari un arhitektūras un dzīves vides ekosistēmā minētajiem dalībniekiem. Stratēģijas kontekstā prioritāra ir sadarbība ar Ekonomikas ministriju mājokļu politikas un energoefektivitātes mērķu sasniegšanā un attiecīgā publiskā finansējuma lietderīgs izmantojums. Būtiska ir sadarbība ar Ekonomikas ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju un citām ministrijām un institūcijām Arhitektūras likumprojekta izstrādē, saskaņošanā, grozījumu veikšanā saistītajos normatīvajos aktos un likuma turpmākā virzībā. Rosinot un atbalstot arhitektūras konkursu rīkošanu valsts, pašvaldības un ES fondu finansētajos mājokļu politikas un energoefektivitātes projektos, kļūst pieejams ievērojams publiskais finansējums arhitektūras un dzīves vides kvalitātes uzlabošanai. Šeit jānostiprina sadarbība ar Finanšu ministriju, kuras pārziņā ir publiskais iepirkums.

Mērķtiecīgi arhitektūras un dzīves vides kvalitātes uzlabošanā jāizmanto Eiropas Zaļā kursa un Renovācijas viļņa politikas īstenošanai paredzētie ES fondu līdzekļi.

Inovācijām un radošām sadarbībām jāizmanto stratēģiskās iniciatīvas Jaunais Eiropas Bauhaus un programmas Radošā Eiropa (Creative Europe) sadarbības platformas un finansējums.

Esošajos valsts un pašvaldību kultūras un citos mazajos projektu konkursos jāatbalsta arhitektūras un dzīves vides kvalitātes uzlabošanas, iedzīvotāju koprades un citi projekti, kas atbilst stratēģijā nosauktajiem mērķiem.

VKKF Arhitektūras un dizaina nozares konkursos, piešķirot finansējumu, vadās atbilstīgi stratēģijas mērķim un vērtībām.

Apzinoties globālo procesu ietekmi, mainību, negaidītību un tehnoloģiju attīstību, stratēģijā noteikto mērķu un rīcību aktualitāti nepieciešams reizi gadā pārskatīt Kultūras ministrijas Nacionālajā arhitektūras padomē, veicot novērtējumu un ieviešot nepieciešamās korekcijas.

Stratēģija ir izstrādāta 2020.–2021. gadā KM Nacionālajā arhitektūras padomē, sadarbojoties ar dažādiem arhitektūras nozares speciālistiem. Arhitektūras stratēģijas izstrādē, izvērtēšanā piedalījās: Ieva Zībarte, Ilma Valdmane, Indra Purs, Uģis Bratuškins, Gunta Grikmane, Gatis Didrihsons, Juris Poga, Gvido Princis, Andris Kronbergs, Juris Dambis, Brigita Bula, Sintija Vaivade, Edgars Bērziņš, Inese Stūre, Rūdolfs Dainis Šmits, Irēna Suipe, Uģis Kaugurs, Liene Adumāne-Vāvere, Inese Sirmā, Kristaps Kaugurs, Zanda Treimane, Dzintra Purviņa.

1. Pielikums

Arhitektūras un dzīves vides kvalitātes kritēriji

Lai sasniegtu arhitektūras stratēģijas galveno mērķi – augstas kvalitātes arhitektūru un dzīves vidi, ir svarīgi izstrādāt nacionālas, reģionālas un lokālas nozīmes arhitektoniskās kvalitātes kritērijus, kas ir izmantojami arhitektūras un dzīves vides (ieceru, projektu, tai skaitā arhitektūras metu konkursu, iesāktu un pabeigtu darbu) vērtēšanā, apspriešanā, saskaņošanā un sabiedrības informēšanā.

Arhitektoniskās kvalitātes kritēriju izstrādē pielietojams princips “no globālā uz nacionālo” un “no nacionālā uz lokālo”. Arhitektoniskās kvalitātes kritērijus veido kā oficiālus dokumentus, arhitektūras un dzīves vides vadlīnijas reģioniem, pilsētām, mantojuma objektiem, piekrastei, lielāku pilsētu apkaimēm u. tml. Tie var būt arī informatīvi uzziņas materiāli ikvienam arhitektūras un dzīves vides spēlētājam, tajā skaitā investoriem un individuālajiem būvētājiem.

Arhitektūras un dzīves vides kvalitātes kritēriju izstrādē izmantojama Davosas kvalitātes sistēma, kas izstrādāta būv kultūras koncepcijas ieviešanai saskaņā ar Davosas deklarāciju. Davosas kvalitātes sistēma piedāvā astoņus kvalitātes kritērijus augstas kvalitātes būv kultūras vērtēšanai:

1. Pārvaldība (atbildīga vietas pārvalde, procesu organizācija, augsti kvalificētu dalībnieku iesaiste, sabiedrības iesaiste, caurspīdīga lēmumu pieņemšana);
2. Funkcionalitāte (veselība, drošība, komforts, pieejamība, ilglaiķība, spēja adaptēties funkciju, īpašnieku, finansējuma un citu pārmaiņu rezultātā);
3. Vide (vides aizsardzība, bioloģiskā daudzveidība, ainavas kvalitāte, klimats, atbildīga zemes platības izmantošana, eksistējošo struktūru izmantošana, ilgtspējīgi būvniecības materiāli, tehnika, metodes, energoefektivitāte);
4. Ekonomika (pievienota ekonomiskā vērtība, kultūras vērtības augstākas par īstermiņa ekonomiskajām vērtībām u.c.);
5. Daudzveidība (plānošanas kultūra, daudzfunkcionālas apkaimes, iekļaujoša sabiedrība, komunikācija un dalīta atbildība);
6. Konteksts (saskanīga vides veidošana, iekļaujot kultūras mantojumu un mūsdienu arhitektūru un dzīves vidi);

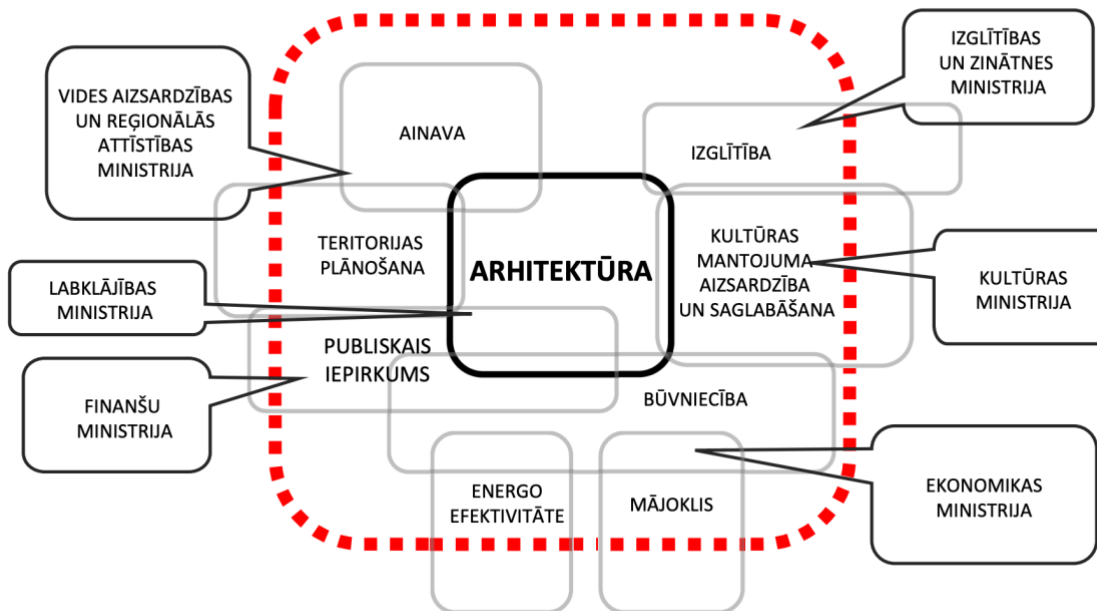
7. Vietas izjūta (būv kultūra uzlabo vietas izjūtu, veido emocionālu attieksmi pret vietu, uzlabo telpisko kontekstu un apmierina sociālās, psiholoģiskās un kultūras vajadzības);
8. Skaistums (augstas kvalitātes būv kultūras vieta ir skaista, tā uzsvēr nepieciešamību pēc estētikas un veido vietas un cilvēka attiecības pozitīvas).

Stratēģijas kontekstā augstas kvalitātes arhitektūra un dzīvesvide atbilst šādiem kritērijiem:

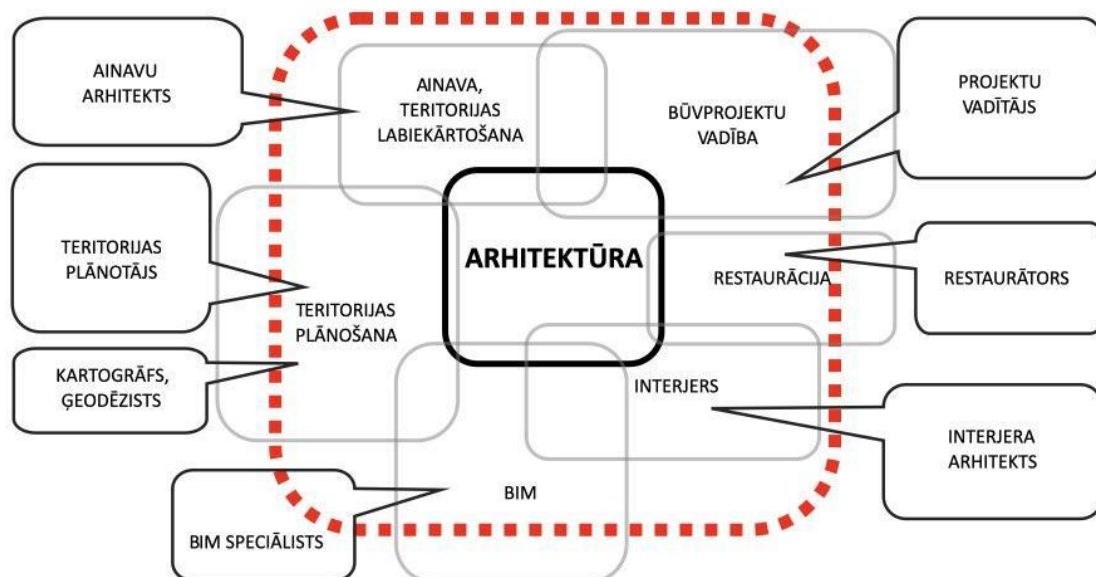
- projekts radies koprades rezultātā, un ir ņemtas vērā valsts, pašvaldības, pasūtītāja, arhitekta, ainavu arhitekta un sabiedrības intereses; visas iesaistītās puses ir aktīvi līdzdarbojušās projektā;
- projekts ir saprātīga investīcija nākotnē, arhitektūra un dzīves vide ir adaptīva un piemērota jaunām funkcijām;
- projekts paredz atbildīgu attieksmi pret dabas, finanšu un cilvēka resursiem;
- projekts respektē apkārtējo būvēto vidi, vietējo ainavu un tradīcijas; tiek ņemtas vērā un attīstītas estētiskās, mākslas un kultūrvēsturiskās vērtības;
- projektā veidotā vide ir pieejama un sasniedzama ikvienam;
- projektā ir izmantotas jaunas prasmes, atklājumi, zināšanas un tehnoloģijas;
- projekts paredz samazināt kaitīgo izmešu daudzumu;
- projekts paredz ilgtspējīgu būvniecības materiālu un tehnoloģiju izmantošanu;
- projekts uzlabo visas apkārtnes vides kvalitāti un palielina cilvēku labbūvību.

Arhitektūras jomas ekosistēma

Arhitektūras un dzīves vides veidotāji Latvijā – ministrijas un to darbības jomas.

Arhitektūras un dzīves vides veidotāji Latvijā – speciālisti un to darbības jomas.

Nacionālie un starptautiskie plānošanas un nodomu dokumenti.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (LIAS)
https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_6.pdf

Nacionālais attīstības plāns 2021–2027 (NAP2017), spēkā no 02.07.2020.
<https://www.pkc.gov.lv/lv/nap2027>

Rīcības plāns pārejai uz aprītes ekonomiku 2020.–2027. gadam, spēkā no 04.09.2020.
<https://likumi.lv/ta/id/317168-par-ricibas-planu-parejai-uz-aprites-ekonomiku-20202027-gadam>

Kultūrpolitikas pamatnostādnes "Kultūrvalsts" 2022–2027
<https://likumi.lv/ta/id/330444-kulturpolitikas-pamatnostadnes-2021-2027-gadam-kulturvalsts>

<https://www.km.gov.lv/lv/jaunums/valdiba-apstiprina-kulturpolitikas-pamatnostadnes-lidz-2027-gadam-kulturvalsts>

Arhitektūras likums, sagatavošanā.
<https://www.km.gov.lv/lv/ministrija/sabiedribas-lidzdaliba/pazinojumi-par-lidzdalibas-iespejam-tiesibu-aktu-projektu-izstrade/pazinojums-10-07-2020#gsc.tab=0>

Davosas deklarācija par augstas kvalitātes būvkultūru Eiropā, parakstīta 22.01.2018.
https://davosdeclaration2018.ch/media/Davos_Declaration_2018-23.01.2018_lv.pdf

Davosas kvalitātes sistēma, dokuments izplatīts apspriešanai 19.10.2020.
<https://davosdeclaration2018.ch/davos-quality-system/>

Davosas alianses 2023 dokumenti, Davosas kultūras ministru konference 14.-16.janvāris 2023 (Davosas memorands, Davosas alianses dibināšanas akts, konteksta dokuments apspriešanā)
<https://davosdeclaration2018.ch/en/dd:true/index/davos-2023>

Eiropas Zaļais kurss, pirmo reizi prezentēts 11.12.2019.
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lv

Renovācijas vilnis, publicēts 14.10.2020. (Eiropas Zaļā kursa sastāvdaļa)

https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/renovation-wave_en

Jaunais Eiropas *Bauhaus* (Eiropas Zaļā kursa sastāvdaļa), pirmo reizi pieminēts 16.09.2020. Eiropas Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas runā par stāvokli Savienībā, iezīmējot kursu izklūšanai no koronavīrusa krīzes un virzībai uz nākotni.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/AC_20_1916

Jaunais Eiropas *Bauhaus*. Luksemburga: Eiropas Savienības publikāciju birojs, 2020
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/fs_20_1894

Jaunā Leipcigas harta par taisnīgu, zaļu un produktīvu pilsētu, pieņemta 30.11.2020.

<https://eurocities.eu/latest/what-is-the-new-leipzig-charter/>

Ceļā uz kopīgu arhitektūras kultūru. ES dalībvalstu ekspertu Atvērtās koordinācijas metodes grupas ziņojums. Towards a shared culture of architecture. Investing in a high-quality living environment for everyone: report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member State experts, 2021

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bd7cba7e-2680-11ec-bd8e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

Eiropas Padomes Ainavu konvencija. 2000

Likums "Par Eiropas ainavu konvenciju". 2007. <https://likumi.lv/ta/id/156001>

ANO Dienaskārtība 2030. Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam. 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķi. 2015.

<https://www.pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki>

ANO Jaunā pilsētprogramma. Kioto deklarācija par ilgtspējīgām pilsētām un cilvēku apmetnēm visiem. (Habitat III) 2016

https://vvc.gov.lv/image/catalog/dokumenti/DRAFT_OUTCOME_DOCUMENT_OF_HABITAT_III.docx

Terminu skaidrojums

Arhitektūra – vides veidošanas māksla, kas aptver integrētu skatījumu uz cilvēku dzīves telpu no telpiskās attīstības, pilsētplānošanas un ainavu projektiem, līdz atsevišķām būvēm un to ārējam un iekšējam veidolam, vienlīdz ievērtējot estētiskos, funkcionālos, tehniskos, sociālos, ekoloģiskos un ekonomiskos aspektus.

Ainavu arhitektūra – telpiskās vides veidošanas māksla, kas ietver dabas, lauku un būvētās vides ainavu pētniecību, plānošanu, projektēšanu un pārvaldību dažādos laika un telpas mērogos.

Ainava – dabas un cilvēku veidota telpiska vide, kā to uztver cilvēks.

Baukultūr jeb būvkultūra ir jēdziens vācu valodā, kas apzīmē visas cilvēka darbības, ar ko pozitīvi maina telpas un dzīves vidi. Tas ietver esošās ēkas, tostarp pieminekļus un citus būvētā mantojuma elementus, kā arī dabiskajā vidē iekļauto un ar to saistīto laikmēģo ēku, infrastruktūras, sabiedrisko telpu, publiskās ārtelpas un ainavu projektēšanu un būvniecību. *Baukultūr* jeb būvkultūra attiecas arī uz būvniecības projektu, infrastruktūras, pilsētu, ciematu un atvērtu ainavu plānošanas procedūrām, kā arī uz tradicionālām un inovatīvām būvniecības tehnikām un metodēm. Pastāv plaša netieša sabiedrības izpratne par kvalitāti, kā arī par instrumentiem, procedūrām un praksi, un tādēļ šis termins ietver vārdu "kultūra".

Būvētā vide – esošā telpa, kas aptver cilvēkus un ko viņi aktīvi veido, un kas savukārt ietekmē cilvēku dzīvi un uzvedību. Tā ietver arī dzīves vidi.

Davosas būvkultūras kvalitātes sistēma ir rīku kopums, kas ļauj definēt un novērtēt būvkultūras kvalitāti konkrētās vietās, aptverot un vērtējot sociālās, emocionālās un kultūras vērtības vienlīdz ar tehniskajiem un funkcionālajiem aspektiem, vērtējumam izmantojot šādus astoņus kritērijus: pārvaldība, funkcionalitāte, vide, ekonomika, daudzveidība, konteksts, vietas izjūta un skaistums.

Dzīves vide ir līdzsvarots mākslīgās un dabiskās vides kopums, kas ietver gan ārtelpu, gan iekštelpas. Ilgtspējīgas un integrētas dzīves vides plānošana un radīšana (pilsētplānošana vai – plašākā nozīmē – telpiskā plānošana) ietver plānošanas un projektēšanas darbības (tostarp telpisko plānošanu, arhitektūru, ainavu arhitektūru), būvniecības darbības un citu ar telpu saistītu lēmumu (piemēram, saistībā ar satiksmes un mobilitātes iespējām, sabiedriskajiem pakalpojumiem, lauksaimniecību utt.) telpisko koordinēšanu, kā virsmērķis ir ar telpu ietekmējošu lēmumu palīdzību ilgtermiņā uzlabot dzīves vidi pēc iespējas lielākam cilvēku skaitam.

Kultūrainava – cilvēku veidota ainava.